

“Spelen? Daar hebben kinderen geen speelgoed voor nodig!”

Een kamp op de speelplaats van De Palster (Moerbeke-Waas). — © Kristof Vadino

Speelgoedwinkels hebben het moeilijk. Dat zou onder meer komen doordat kinderen almaar vroeger hun interesse in speelgoed verliezen. In basisschool De Palster in Moerbeke-Waas spelen kinderen met bouwmaterial. “Het ziet er misschien rommelig uit, maar de leerlingen vervelen zich minder.”

Veerle Beel

Vandaag om 03:00

Kampen bouwen, zandtaartjes bakken, keukentje spelen, muziekmaken op een podium en schoonmaken met grote borstels: dat alles gebeurt op de ‘groene’ speelplaats van basisschool De Palster (Moerbeke-Waas). Ook op een regenachtige donderdag in januari. Kinderen van de eerste kleuterklas tot het vierde, vijfde en zelfs zesde leerjaar spelen er samen. En niet één stuk speelgoed te zien. Wel buizen, stapelbare bierkragen, houten paletten, autobanden, zeildoeken, en borstels die groter zijn dan de kinderen die ze gebruiken.

Niets moet en alles mag, met uitzondering van drie dingen: je mag niet gooien met spullen, je mag niet opzettelijk iemand pijn doen of met opzet iets kapotmaken. “Juf, deze is stuk.” Een jongen toont een houten paal waarvan een deel is afgebroken. Die ziet er nu gevaarlijk scherp uit. “Goed zo”, zegt de juf. “Leg hem maar in het hok bij de andere kapotte spullen.”

Losse spullen

Op de speelplaats zijn drie grote kampen gebouwd, en ook in het zand bij de speeltuigen maken kinderen plezier met potten en pannen. De chique, internationale term voor dit soort speelplezier is *‘loose parts play’* – spelen met losse spullen die daar initieel niet voor bedoeld zijn. Back to basics, terug naar de tijd dat kinderen thuis ook kampen bouwden met kartonnen dozen, lakens en tafelkleden. Maar in dit geval met steviger materiaal, dat tegen een windstoot of een plensbui kan.

“We zijn er drie jaar geleden mee gestart, als een van de eerste scholen in Vlaanderen”, zegt Tine Poppe, juf in het eerste leerjaar. “Vandaag is het voor ouders een extra motivatie om hun kinderen bij ons in te schrijven. Het is niet bijzonder gevaarlijk, kinderen leren snel hoe ze met het materiaal moeten omgaan. De oudere kinderen helpen de kleintjes, en de kleuters vragen ook zelf om hulp. Het is boeiend om te zien hoe ze samenspelen en -werken. Ze hebben daarvoor helemaal geen speelgoed nodig. Met deze spullen kunnen ze hun fantasie de vrije loop laten. En er zijn minder EHBO-gevallen dan vroeger.”

Hoe kan dat? “Vroeger mochten alleen de kleuters op deze speelplaats en er was minder uitdaging voor hen. Op de andere speelplaats liep iedereen door elkaar: de ene groep wilde voetballen en de andere speelde tikkertje. Het kwam tot botsingen en valpartijen op het harde beton. Er was ook meer geruzie”, zegt Poppe. “Nu is er voor iedereen plek, en de voetballers kunnen nog altijd op de andere speelplaats terecht.”

Lowie en Joachim dragen een oranje helm en een fluohesje. Ze zitten in de zesde klas, en zijn aangesteld als 'bouwmeesters'. Samen met de toezichtjuffen houden ze een oogje in het zeil. Wanneer kinderen met een stok zwaaien, moeten ze hun zeggen dat zoiets niet mag, of de stok afpakken. Ze testen geregeld of de kampen sterk genoeg zijn. “Normaal is het iedere maand iemand anders die dat doet, maar wij hebben gevraagd om dit het hele jaar te mogen doen, omdat wij het zo leuk vinden.”

Op vrijdagmiddag wordt alles afgebroken en weggezet, zodat iedereen op maandag van nul kan herbeginnen. De hele school helpt daaraan mee. “Op maandagochtend ben ik altijd benieuwd wat het zal worden”, zegt Lowie. “We hebben eens allemaal samen een hindernissenparcours gebouwd. Superleuk!”

Het miezert de hele middag, maar dat lijkt geen van de kinderen te deren. Ook Astrid uit het vierde leerjaar amuseert zich volop: ze probeert het dak van een kamp te versterken en sleurt balken omhoog: “Ik bouw graag en ik voetbal graag.” Onder haar, in het kampje, spelen drie kleuters met kookpotten en zand.

Verveling

De kinderen van vandaag zijn niet anders dan de kinderen van gisteren. Al denken ouders soms van wel, als ze zien hoe verslingerd hun tieners zijn aan hun smartphone. “Onze zoon en dochter hebben pas een gsm gekregen op hun twaalfde verjaardag. Van toen af schoven ze al hun speelgoed, tekenspullen en andere zaken waarmee ze zich nog konden bezighouden aan de kant”, zegt lezeres Annik De Schutter. “Hun schermtijd limiteren leidt tot verveling. Dat is nu vooral heel moeilijk op zondagmiddag, als het slecht weer is, en we niks gepland hebben.”

“Onze zoon gaat graag buiten skaten met zijn vrienden. Dat gebeurt nu minder. Onze dochter gaat sinds dit jaar met de bus naar school in Mechelen. Dat vindt ze heel tof. Ze geniet er ook van om na het laatste examen samen met klasvriendinnen door de winkelstraten te lopen.” Wat haar bij de vraag brengt: “Zijn ze gestopt met spelen omdat ze een gsm kregen? Of behoorde spelen tot hun kleine wereld van vroeger, thuis bij ons, en gaat er nu een nieuwe wereld voor hen open?”

Klopt het dat de smartphone het speelgoed verdringt? In ieder geval is de leeftijd waarop de meeste kinderen in Vlaanderen hun eerste gsm krijgen, gedaald. In 2018 was dat nog 11 of 12 jaar, blijkt uit onderzoek van Apestaartjaren. In 2020 was dit naar 9,4 jaar gezakt, in 2022 naar 8,4 jaar – zo ongeveer na het tweede studiejaar.

Tiktokdansjes

“Het is goed dat ouders de schermtijd limiteren en waakzaam zijn voor risico's. De smartphone is geen speelgoed, en alle tijd die ze daarop doorbengen, kunnen ze niet aan spelen spenderen. Maar er staan natuurlijk ook spelletjes op, en je kunt er naar Tiktok-dansjes kijken en die naspelen”, zegt Bert Bruegelmans van de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk. “Vaak spelen kinderen die spelletjes samen met anderen, en sommige telefoonspelletjes trekken kinderen naar buiten, zoals de Pokémon Geo-Catch deed, waarbij deelnemers in de publieke ruimte naar Pokémons gingen zoeken.”

(https://www.standaard.be/cnt/DMF20240122_95955854)

Peppa Pig steelt en wordt ontvoerd: Youtube krijgt geweld in tekenfilms niet onder controle >

(https://www.standaard.be/cnt/DMF20240122_95955854)

(https://www.standaard.be/cnt/DMF20240122_95955854)

“De smartphone is niet zo heel anders dan wat de tv vroeger voor ons was”, zegt Johan Meire van Kind en Samenleving. “Wij keken naar tv-programma’s en gingen die vervolgens naspelen.”

Hoe definiëren zij spelen? Meire: “Het is iets wat uit jezelf komt. Je doet het omdat je het leuk vindt en zolang je er plezier aan beleeft. Je wil er niet speciaal iets mee bereiken. Als het niet meer leuk is, stop je en verzin je iets anders.”

Breugelmans: “Overbruggingstijd of verveling is daar een waardevol onderdeel van. Als je stopt met spelen, let je even nadenken: wat nu? Wat doe ik graag? Ga ik het alleen doen, of samen met anderen?”

Plezier blijven maken

Meire: “Naarmate kinderen groter worden, verandert hun spel. Ze gaan naar een grotere school, krijgen andere vrienden. Alles wat kinds lijkt, duwen ze van zich af. Ze gaan liever rondhangen en wat babbelen, of duwen en trekken. Dat lijkt snel agressief, maar het is niet zo anders dan wat kleuters doen. Alleen zijn ze nu 1.60 meter of 1.70 meter en ziet het er anders uit.”

“In die transitieleeftijd kan het nog wel leuk zijn om te spelen met poppen of dino’s of autootjes, maar niet meer als er nieuwe schoolvrienden bij zijn. Vrienden worden almaar belangrijker, en die sociale druk zet een rem op spelen”, zegt speelconsulent Bart Straetman, van de coöperatieve vennootschap Speelmakers.

Hij en zijn collega’s gaan bij scholen en crèches en ook bij gezinnen langs om advies te geven. “Maar ook tieners willen nog altijd plezier maken, zoeken ontspanning, willen grenzen aftasten, zichzelf en de wereld ontdekken. En als ik goed rondkijk, zie ik ze nog overal: tieners die lachen, ‘onnozelheid’ uithalen, huppelen, knuffelen, zingen. Met hun fiets door een plas rijden of stenen keilen op een waterpartij. Ook hobby’s en sporten worden belangrijker, en jawel, ook schermen in al hun vormen.”

Tieners in huis? “Trek de natuur in!”

Bart Straetman van Speelmakers geeft tips voor wie tieners in huis heeft: ‘Zoek verbinding, biedt hun een rijke, prikkelende omgeving aan, maar laat ze ook los en geef vertrouwen.’

Zes tips voor wie niet weet hoe daaraan te beginnen.

- Trek de natuur in, meer dan ooit! Klim, klauter, trek door die modderpaden, fotografeer dieren, leer vuur maken, zoek insecten.
- Betrek tieners bij je eigen leefwereld: eten maken, de auto wassen (met lekker veel schuim), planten snoeien in de tuin, je werk.
- Daag hen uit: met blote voeten door de sneeuw lopen, 100 pogingen om een pingpongbal een bepaald parcours te laten afleggen, een toren bouwen tot aan het plafond ...
- Voorzie in meer ruimte voor schermloze vrije tijd. Omarm de verveling, het wachten, de ‘lege’ tijd. Aanvankelijk misschien onwennig, maar daarna de beste bron voor creativiteit en (hernieuwd) plezier.
- Speel nog af en toe samen: gezelschapsspelletjes, leer hun dansjes of skate-tricks (stuntelig mag). Haal je eigen oude speelgoed boven: je jokari, je verzameling flippo’s, je action figures. Of geef hun speelgoed een

nieuwe twist: de barbies duiken de horrorwereld in, de soldaatjes gaan mee naar het bos, houd een 12 uren-lego-bouwmarathon.

- Vrienden worden almaar belangrijker. Probeer je kinderen spontane vrije tijd te geven met hun vrienden. Niet twee dagen op voorhand afgesproken tussen de ouders via Whatsapp, maar spontaan en à la minute. (vbr)

Lezeres Katrien Finoulst woont met man en twee zonen in Kalmthout, de zonen zijn 12 en 13 jaar, en jawel, ze spelen nog. “Onze oudste begint op een kantelleeftijd te komen, maar in de examens heeft hij ter ontspanning samen met zijn broer een hoge toren in Kapla (*houten speelgoedblokjes, red.*) gebouwd. En toen het sneeuwde, kon de pret niet op: elke avond bouwden ze sneeuwblokken met behulp van een kartonnen doos.”

Er is sowieso veel te veel speelgoed in de aanbieding, vindt Finoulst: “Ze moeten stoppen met al die plastic rommel te verkopen. Ik zou andere ouders aanraden om alleen degelijk speelgoed te kopen dat lang meegaat. En misschien ook eens tijd nemen om hun creaties te bewonderen, of om mee te spelen. Je moet het ook zelf een beetje begrenzen. Bij onze jongens is Lego-Technic populair, en als je ze laat doen, vragen ze bij elke gelegenheid een nieuwe doos. Dus hebben we nu gezegd: jullie worden stilaan oud genoeg om zelf te bedenken wat je kunt bouwen met alle Lego die je al hébt.”

Lees ook

(https://www.standaard.be/cnt/dmf20240117_95633612)

+ Spelen doet deugd (zeker als je volwassen bent) >

(https://www.standaard.be/cnt/dmf20240117_95633612)

(https://www.standaard.be/cnt/dmf20240117_95633612)

Meest gelezen dS+

SPOILER

+ De gewone jongen die Niels Destadsbader altijd gebleven is

(/cnt/dmf20240125_94897808)

6 VRAGEN

+ Om 13 uur uitspraak Internationaal Gerechtshof: krijgt Israël maatregelen opgelegd?

(https://www.standaard.be/cnt/dmf20240126_93333523)

INTERVIEW

+ Tal Mitnick (18) zit in een Israëlische gevangenis: “Dienstweigeren vraagt moed, maar ik ben geen held”

(/cnt/dmf20240125_94550165)

COLUMN

⊕ **Marc Overmars overleeft wel een jaartje bezinning**

(/cnt/dmf20240125_96449832)